Till frågan om skattestrafflagens tillämpning

Av jur. dr. K. G. A. Sandström

I en uppsats i 1958 års årgång av denna tidskrift (sid. 222; jfr även denna årgång, sid. 141) har återgivits ett rättsfall av högsta domstolen, avseende frågan, huruvida en skattskyldig, som uppgivit för låg inkomst i sin självdeklaration, sedermera kan till sitt fredande från ansvar åberopa, att andra inkomstposter upptagits för högt eller att vissa avdrag uteglömts. Innebörden av högsta domstolens avgörande kunde sammanfattas sålunda: Då en oriktig uppgift lämnats, som i och för sig varit ägnad att leda till för låg skatt, inverkar det ej på uppgiftens straffbarhet, att andra inkomstposter upptagits för högt eller att avdrag försummats för avdragsgilla utgifter hänförliga till andra inkomstposter[1].

Spörsmålet har sedermera ånyo varit föremål för högsta domstolens prövning.

En lantbrukare H. hade i sin år 1956 avgivna självdeklaration upptagit sin inkomst av försålda oljeväxter med 5.000 kr. för lågt belopp. Taxeringsnämnden höjde inkomsten av jordbruksfastighet med bl. a. nyss angivna belopp, 5.000 kr. H. anförde besvär hos prövningsnämnden, däri han visserligen medgav, att beloppet om 5.000 kr. av misstag icke upptagits i deklarationen, men framställde vissa förut icke gjorda avdragsyrkanden samt bestred viss mindre höjning av den deklarerade inkomsten. Prövningsnämnden beslöt i anledning härav att den av taxeringsnämnden uppskattade nettoinkomsten — vari ingick ovanberörda höjning med 5.000 kr. — skulle nedsättas med 5.241 kr.

Häradsrätten, varest H. ställts under åtal för att han av grov ovarsamhet lämnat oriktiga uppgifter rörande sin inkomst genom underlåtet upptagande av beloppet om 5.000 kr., lämnade åklagarens talan utan bifall, enär erforderliga förutsättningar saknades för att döma H. till ansvar för det påtalade felet i hans deklaration. Häradsrättens motivering för detta domslut synes böra här återgivas.

"Det har varit föremål för olika meningar i rättspraxis och i litteraturen på området, i vad mån i mål av förevarande art det må vara tillåtet att mot inkomst, som utelämnats eller upptagits för lågt, "kvitta" felaktighet i motsatt riktning, såsom för högt upptagen inkomst eller för lågt gjort avdrag av sådant slag som är lagligen tillåtet. Spörsmålet hänför sig till det kravet för straffbarhet för falsk eller vårdslös deklaration enligt skattestrafflagen, att den oriktiga uppgiften i deklaration skall vara ägnad att för vederbörande skattskyldig leda till frihet från skatt eller för låg sådan.

Det har gjorts gällande, att de felaktigheter, som må "kvittas", i vart fall skola hänföra sig till samma beskattningsår. Så är fallet i förevarande mål. Det kan uppställas även det kravet, att felaktigheterna skola förefinnas i samma

[1] I den åberopade uppsatsen användes uttrycket "inkomstkällor" i stället för "inkomstposter". Sistnämnda uttryck är emellertid tydligare och anknyter direkt till högsta domstolens formulering. Den omständigheten, att man försummat vissa avdrag, hänförliga till *en annan* inkomstpost i samma inkomstkälla påverkar tydligtvis icke ansvarsfrågan.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-02 17:15:22

deklarationshandling. De kunde då upptäckas och vinna rättelse hos taxeringsnämnden. Så är icke fallet här, utan först i högre instans, eller hos prövningsnämnden, har den skattskyldige kommit med krav på ändring i taxeringen, till motverkande av felaktigheten i deklarationen. Prövningsnämnden har godkänt besvären.

Det har alltså i taxeringsförfarandet rörande H:s taxering för visst år — efter besvär av H., enligt hans uppgift just med anledning av att hans taxering höjts — fastslagits, att deklarationen var objektivt oriktig både därutinnan, att inkomsterna upptagits 5.000 kr. för lågt, och därutinnan, att avdrag kunde godkännas med mera än 5.000 kr. utöver vad i deklarationen upptagits i detta hänseende.

Vid sådant förhållande får det anses att, objektivt sett, H:s deklaration — bortsett från mindre felaktigheter, om vilka nu icke är fråga — icke varit ägnad att för H. leda till lägre skatt än som påkallats av hans nettoinkomstläge sådant det blivit under taxeringsförfarandet utrett. Härvid är att märka, att H:s besvär hos prövningsnämnden hade till anledning upptaxeringen på grund av att inkomstposten å 5.000 kr. tillkommit. Det synes icke ha förelegat risk för att besvär med yrkande om höjda avdrag skulle ha anförts, om icke taxerade beloppet av taxeringsnämnden väsentligt höjts som följd av upptäckten av det utelämnade beloppet 5.000 kr."

Hovrätten, vars utslag meddelades den 17 juni 1958, ansåg jämväl att hänsyn skulle tagas till den av prövningsnämnden gjorda taxeringen men endast till den del, som nedsättningen svarade mot sådana av H. hos prövningsnämnden yrkade avdrag som av honom kunnat göras redan i den avgivna deklarationen. Dessa avdrag beräknade hovrätten till 3.841 kr. Hovrätten fann därför H. förfallen till vårdslös deklaration med avseende å ett inkomstbelopp av 1.159 kr. och utdömde 400 kr. i böter; det undandragna skattebeloppet ansågs utgöra 303 kr.

Högsta domstolen anförde i dom den 17 oktober 1958:

"I likhet med domstolarna finner Kungl. Maj:t av utredningen framgå, att H. i självdeklarationen av grov oaktsamhet uppgivit sin bruttointäkt av försålda produkter från växtodlingen för lågt, i det han upptagit inkomsten av oljeväxtförsäljning till ett belopp, som med 5.000 kr. understeg den verkliga inkomsten av sådan försäljning.

Denna felaktiga uppgift var i och för sig ägnad att för honom leda till för låg skatt. Att han i deklarationen icke gjort avdrag för vissa avdragsgilla utgifter, vilka allenast hava ett allmänt samband med olika inkomstposter rörande jordbruket, kan ej inverka på uppgiftens straffbarhet."

Efter konstaterande, att det skattebelopp, som skulle hava undandragits om uppgiften följts, utgjorde 1.194 kr., dömde högsta domstolen H. att böta 1.200 kr.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-02 17:15:22